

MAMIRAUÁ – Amazonasin ekoturismin helmi

Maailman mahtavin joki ja sademetsä houkuttelevat elämyksiä kaipaavia turisteja Mamirauán luonnonsuojelualueelle, Amazonasin sydänmaille. Matkailija saa koettavakseen paikallisväriä kylävierailulla ja nukkuessaan kaimaani sänkynsä alla. Brasilian hienoimpiin kuuluva ekoturismiprojekti tuo myös lisätuloja suojelualueella asuvan paikallisväestön kukkaroihin.

Veneen kaartaessa Uakari Lodgen matkailukeskuksen laituriin olen keskellä viidakkoa. Yksi silmäys ympärilleni ja annan anteeksi sen, että lentokone lähti puoli päivää myöhässä Manausesta Teféen. Joessa kelluva soma pärekattoinen talo, riippumatto kuistillaan, toimii majapaikkanani seuraavan neljän päivän ajan. "Olette Amazonasin sademetsässä" opas kertoo, "on aivan tavanomaista että myös täällä matkailukeskuksessa törmää viidakon eläimiin". Matkalla huoneisiin naureskelemme kuka mahtaakaan ensimmäisenä säikähtää ja millaista ötökkää.

Avaan kuistille johtavan oven. Astun kynnyksen yli ihastelemaan eteeni avautuvaa jokimaisemaa. Verkkaisesti virtaava joki on mieltä rauhoittava näky. Samassa huuliltani kirpoaa tärykalvoja raastava kirkaisu ja harras sadattelun tulva! Ovenkarmilla lepäämässä ollut parimetrinen käärme laskeutuu olkapääni kautta kuistin lattialle ja jää hämmentyneenä pyörimään jalkoihini. Ensimmäinen aivoissani sinkoileva ajatus on: "se on menoa nyt". Tuijotamme toinen toisiamme, sydänjuuriaan myöten säikähtänyt turisti ja vähintään yhtä säikähtänyt piiskakäärme. Saan kuin ihmeen kaupalla irrotettua katseeni käärmeen silmistä ja peräännyen polvet vetelinä takaisin huoneeseeni. Alkushokista selvittyäni kerron henkilökunnalle tapauksesta ja käärme häädetään kuistilta matkoihinsa. Seuraan laiturilla tärysten kuinka ensikontaktini viidakon elämään ui pää vedenpintaa halkoen kohti vastarantaa.

Aamunkoitossa lähdemme kanoottiretkelle metsän syvyysiin. Hieman lähtö minua jännittää alun käärmekokemuksen jälkeen. Lähestyessämme metsän reunaa ihmettelen mistä kanootti mahtuu ujuttautumaan sankan puuston sekaan. Oppaamme Geraldo, joka on siviiliammattiltaan kylänsä uskonnollinen johtaja, tuntee kuitenkin väylät kuin omat taskunsa. Kanoottimme luovii äänettömästi puunrunkojen välissä syvemmälle metsään. Kaikkialla on vettä. Puut ovat yläkolmannestaan myöten veden peitossa. Eläimet joko asuvat puissa tai ovat erittäin hyviä uimareita. Geraldo tähyää silmä tarkkana puiden latvustoja. "Squirrel monkeys" hän kuiskaa ja osoittaa ylöspäin. Nyökyttelen vastaukseksi ja hetken kuluttua katseeni tavoittaakin apinat. Tovin niiden askareita seurattuamme jatkamme matkaa. Ympäriä kuuluu molskahduksia kypsien hedelmien putoillessa veteen. Mietin miltä tuntuisi jos suuri hedelmä tömähttäisi päähäni. Välillä pusikoista kahahtaa lentoon lintu. Sitten alkaa sataa. Tämäkin kuuluu sademetsään. Geraldo kaivaa minulle repustaan sadeviitan juuri sopivasti ensimmäisten pisaroiden iskeytyessä veteen. Melomme suojaan puun alle odottamaan kuuron loppumista. Kanoottiretken jälkeen olen väsynyt jännitettyäni mahdollisia kohtaamisia jättiläiskäärmeiden tai myrkyllisten hämähäkkien kanssa. En ollut nähnyt kumpiakaan - apinoita, laiskiaisia ja lintuja niidenkin edestä. Aurinko porottaa jo kuumasti ja riippumatto kutsuu rentoutumaan. Kaivan matkalukemiseni esiin. Laiturilla, keittiön takana kokki ruokkii kaimaania kananrippeillä. Torkahdan riippumaton keinuvaan liikkeeseen.

Apinat, papukaijat, puiden oksissa nuokkuvat laiskiaiset, kaimaanit, pahamaineiset piraijat – arka jaguaarikin kuuluvat Mamirauán eläinkuntaan. Hauskimpia tuttavuuksia lienevät kirkkaanpunaisista kasvoistaan lempinimen "giniä litkivä engelsmanni" saanut valkoinen Uakariapina ja vaaleanpunaiset jokidelfiinit, jotka paikallislegendan mukaan muuttuvat öisin komeiksi miehiksi vietelläkseen nuoria naisia lihan iloihin. Legenda on omiaan selittämään kylän tyttöjen ei-toivottuja raskauksia. Leikkisät delfiinit seuraavat joella liikkuvia veneitä ja kiusaavat kamera kädessään hääriviä turisteja kiitämällä vedenpintaan ja katoamalla sitten taas pinnan alle. Filmirullani täyttyy nopeasti. Yhteenkään kuvaan en delfiniä ehtinyt tallentaa.

"Jokunen vuosi sitten naapurin parivuotias putosi veteen ja hukkuu" Ivanilde muistelee silitellessään tyttärensäpoikansa tummaa päätä. Olemme saapuneet iltapäiväretkelle Boca do Mamirauáan, yhteen luonnonsuojelualueella sijaitsevista kylistä. Ivanildelle ja koko kylän väelle talvi on vaikein vuodenaika. Kylä on veden saartama. Paaluvarustusten päälle sijoitetuista rakennuksista toisiin siirryttäen huojuvia pitkospuita pitkin, perheen lehmä on nostettu keittiöön suojaan vedeltä ja lapset melovat kanootilla kouluun. Kesällä paikka on kuin paratiisi, talvella on hankalampaa. Ivanilde nousee veneeseemme kaupasta, missä hän oli myymässä kylän naisten valmistamia koriste-esineitä. Lähden kaupasta mukanani kookospähkinän kuoresta

kaiverrettu kuppi sekä puinen kalastuskeihäs, jonka kuljettaminen lentokoneessa saattaa tuottaa hankaluuksia. Hyvästeltyämme Ivanilden perheineen käännyimme paluumatkalle leiriin.

Pimeys laskeutuu Uakari Lodgen ylle puoli seitsemältä nauttiessamme päivällistä yhdessä. Puheensorina kiertää ruokasalia kerratessamme kuluneen päivän tapahtumia; mitä kukin on nähnyt ja kokenut. Maukkaan ruoan jälkeen alkaa uni painaa silmäluomia vaikka kello onkin vasta hieman yli kahdeksan. Viidakossa ei tarvita herätyskelloa, luonto hoitaa herättämisen. Mölyapinoiden ylilentävien lentokoneiden pauhua muistuttava ääntely alkaa aamuneljältä ja minä herkkäunisenä herään sen myötä. Hiivin siksi ajoissa sänkyyni pitsikoristeisen hytitysverkon alle. Päällisin puolin on hiljaista. Hengitykseni tasaantuessa alkavat viidakon äänet kuitenkin kietoutua ympärilleni. Suljen silmäni onnellisena. On aika hykerryttävää käydä nukkumaan sänkyyn, jonka alapuolella, metrin päässä lattialankkujen alla näkee untaan kaimaani tai kaksi.

Luonnonsuojelun ja turismin onnistunut liitto

Mamirauá on maailman laajimpia suojeltuja sademetsäalueita. Se sijaitsee Amazonasilla, noin 600 kilometriä alueen tärkeimmästä keskuksista, Manauksesta länteen, Jaipurá- ja Solimõesjokien väliin jäävällä vyöhykkeellä. Luonnonsuojelualueen koko on yli 1 000 000 hehtaaria (lähes 1/3 Belgian pinta-alasta) ja se laajenee yhä uusien alueiden liittyessä suojelun piiriin. Yksin ekomatkailun sallivan vyöhykkeen pinta-ala on 35 000 hehtaaria. Mamirauáltä on dokumentoitu löydettyksi yli 300 kalalajia, 400 lintulajia ja ainakin 45 nisäkäslajia, joista osa on kotoperäisiä, kuten valkoinen Uakariapina (Cacajao calvus). Mamirauán sademetsä edustaa ns. tulvametsää eli várzeaa, jossa kasvit, eläimet ja ihmiset ovat sopeutuneet elämään Amazonvirran vuotuisten liikkeiden mukaisesti. Korkeimmillaan joen pinta on talvikautena kun vesi voi nousta jopa 12 metriä korkeammalle kuin kesäisin. Tulvakausi kestää yli neljä kuukautta.

Mamirauá suojeltiin vuonna 1990 ja ensimmäiset turistit vierailivat alueella vuonna 1997. Kävijämäärät ovat pieniä, mutta niin on tarkoituskin. "Alueen matkailua käynnistettäessä asetettiin matkailijoille 1000 hengen vuosikiintiö, jota ei ylitetä" opas Rodrigo Ozorio kertoo. "Tällä tavoin pyritään kontrolloimaan ihmisen toiminnan vaikutuksia ympäristöön ja säilyttämään erikoislaatuinen luonto matkan pääosassa". Uakari Lodgessa pyritään minimoimaan ympäristövaikutuksia esimerkiksi hyödyntämällä aurinkoenergiaa ja huolehtimalla etteivät keskuksen likavedet kulkeudu luontoon. Turisteille kerrotaan alueen suojelutavoitteista, käytetyistä menetelmistä ja saavutetuista tuloksista.

Mamirauán kehittäminen aloitti uuden aikakauden sademetsien suojelussa sallimalla kylissä asuneiden 5200 ihmisen jäädä koteihinsa sen sijaan että heidät olisi tavalliseen tapaan uudelleensijoitettu suojelualueen ulkopuolelle. Pakkomuuton sijasta heidät otettiin mukaan projektiin eri tavoilla. Heitä on kalastajina, oppaina ja kokkeina. He osallistuvat myös tutkimustoimintaan, strategiseen päätöksentekoon ja alueen johtamiseen. Päätös asukkaiden osallistamisesta oli ensimmäinen laatuaan Brasiliassa ja suojelualueen menestystarina puhuu sen puolesta. Joki suorastaan kuhisee kaloja kun laitton kalastus on saatu loppumaan. Parantuneiden säilytystilojen ja -menetelmien myötä pyydystetyn kalan laatu on parantunut ja niistä saatu myyntihinta on noussut kahdeksankertaiseksi. Asukkaiden toimeentulotaso on noussut. Viimeisen viiden vuoden aikana lapsikuolleisuus on pudonnut puolella. Moni muu suojelualue Brasiliassa onkin seuraamassa Mamirauán viitoittamaa polkua.

Matkakohteena Mamirauá edustaa varmasti parasta Amazonasia. Matkat suojelualueelle kestävät kahdesta viiteen päivään. Matkapaketin hintaan sisältyvät venekuljetukset, täysihoito, kyläretki sekä päivittäiset metsä- ja jokiretket, joilla on mahdollista tutkailla mahtavaa tulvametsäluontoa. Mamirauáalle pääsee kätevimmin lentämällä reilun tunnin Manauksesta viidakkokaupunki Téfeen, mistä matkalaiset poimitaan 1,5 tunnin vauhdikkaalle venematkalle, joka päättyy viihtyisään Uakari Lodgen matkailukeskukseen. Vaihtoehtoinen tapa on luonnollisesti matkustaa Téfeen Amazonasin jokilaivalla.

©Maaria Piukkala